ALEXANDRU MACEDONSKI

DRAMĂ BANALĂ

NUVELA

Ediția „LITERATORULUI“

BUCUREȘTI
1886.

DOMNULUI CHARLES FUSTER

Eminentul scriitor și Director al „REVUE LITTÉRAIRE et ARTISTIQUE"

Paris

Scumpe confrate și amic,

„Da, îmĭ zicĭ în ultima d-tale scrisoare, m'aș simți mândru sĕ „fac cunoscută poezia românească în Franța".

Dă-mĭ voie, sĕ 'țĭ ofer dedicarea acesteĭ nuvele ca semn al celeĭ maĭ afectuoase amiciĭ și admirărĭ.

A. Macedonski.

1886, Bucureștĭ.

DRAMĂ BANALĂ

Sĕrdarul Calomfir, bătrênul „taica moșu", cum îĭ ziceaŭ miciĭ sĕĭ nepoțĭ, era bolnav de-o sĕptămână, și dênșiĭ, plecaseră lunea la pension cu inima zburată. Nu'șĭ daŭ bine seama de ce avea sĕ se întêmple dar staŭ pe gândurĭ, s'ar fi crezut că așteaptă ceva. De geaba se jucaŭ băiețiĭ prin curte, carĭ cu arșice, carĭ cu mincea: Intreaga lor ființă sufletească era acasă, în sala străbătută la plecare în vêrful picioarelor, auzeaŭ gâfâitul și rĕsuflarea grea a bătrênuluĭ și întrevedeaŭ pe-o ușă crăpată masa încărcată cu doctorii. Sticluțele cu etichete de toate fețele, cu scufițe verzĭ, roșiĭ, albastre și galbene, le umpleaŭ vederile; pleșuvia fulgerătoare a doctoruluĭ Axelmann, bărbierul cu lipitorĭ, cu păhărele pentru ventuze, câte-o slujnică ascunzênd sub stamba vĕrgată a sorțuluĭ eĭ rotunjimĭ de vase, șoaptele de prin colțurĭ ale familieĭ îngrijite, feciorii intrând și ieșind, strecurându-se de-a lungul pereților ca niște umbre, iar o dată afară, luând'o la picior, alergând, pe jos, cu birja, la spițerie. la doctorĭ, eraŭ lucrurĭ ce întocmeaŭ grămădindu-se, batalioane de imaginĭ, a căror năvală turburătoare le asalta mințile. Lumina fosforică a fulgerelor intelectuale îĭ făcea atuncea să întrevadă câte un petec din abisul viețeĭ omeneștĭ. Ce eraŭ în adevĕr, mulțimele de chipurĭ galbene care le apăruseră de ătâtea orĭ, rînjitoare d'asupra carurilor pompuoase dar negre, dacă nu tot oameniĭ ce boliseră întocmaĭ ca bietul lor taica-moșu și carĭ se duceaŭ între popĭ și între ciocliĭ ?

Și va să zică, toțĭ trebuiaŭ într'o zi, să se ducă așa? Și unde? și pentru ce? Intrebărĭ în mijlocul cărora copiiĭ se pĭerdeaŭ pênĕ în momentul când revedeaŭ foișorul caseĭ înprejur cu trandafirĭ de dulceață, stachĭetele verzĭ ale curțeĭ între stâlpiĭ lor de cărămidă ne-tencuită, grădina din vale, verdeață străvezie subt ploaia soareluĭ, pomĭ de argint șĭ de aur în mijlocul poleieleĭ universale a primăvereĭ, tot ce le făcea copilăria veselă tot ce avea să le-o facă ne-uitată.

Ênse vremea ce trecea deștepta clopotul ce începea să tragă pentru clasă, și, recreația oprită în scurt, amesteca glasul pedagogilor aspru și răgușit cu rîsete argintiĭ, cu certurĭ pe capre și pe ichĭurĭ: Strigăte daŭ ocol curțiĭ; maĭ în fund, dupe o magazie, între oparte de elevĭ se schimba pumnuirĭ; o altă parte, din care numaĭ câțĭ-va cu tunică de uniformă și cu pantalonĭ serĭ, reintra, copiĭ de toate vêrstele și de toate staturele, plăvițĭ, oaĭchĭeșĭ, cu pĕr creț saŭ cu pĕr de matase: ceĭ de la douĭ-spre-zece anĭ în sus, cu oĭchiĭ cercuițĭ, albăstrelĭ simtomatice, desflorărĭ ale atmosfereĭ pensioanelor, ale moralitățeĭ dormitoarelor; ceĭ-l-alțĭ, micĭ îngerĭ, schinteĭ scăpate din adâncimile ceruluĭ, picăturĭ de lapte și fulgĭ de zăpadă.

Pavel și Grigore, nepoțiĭ sĕrdaruluĭ Calomfir, n'apucaseră bine să intre în clasă când, un faĭton, caleasca a mumeĭ lor care venea să'ĭ ĭa, se opri la poartă. Dênsa, plânsă pe supt vual și cu obrajiĭ aprinșĭ, vorbi un moment cu directorul. Taĭca-moșu trebuia de sigur sĕ fie maĭ rĕŭ, cugetaŭ copiiĭ chiemațĭ la trăsură, dar, o dată înauntru, aerul viŭ al libertățeĭ, îĭ tîrî în vîrtejul sĕŭ: Zgomotul cu care fusese trântită portița faĭtonuluĭ, trapătul cailor ce treceaŭ de foișorul de foc și ieșaŭ în podul cel mare al Craioviĭ, faĭmoasa cale a Uniriĭ care începe cu „Valea Vlăĭciĭ“ și sfîrșește cu „Fântâna cu țeapă“, totul îĭ interesa. In dreptul cofetărieĭ luĭ Struhala caiĭ fură silițĭ sĕ 'șĭ domolească mersul căcĭ lumea ce mișuia de-a lungul prăvăliilor năpădea pe mijlocul poduluĭ. Părea că se petrece ceva neobicĭnuit: Steagurĭ fâlfâiaŭ de-asupra firmelor, o muzică cânta în rĕscrucĭul cel mic, iar la cazin, în spațiul patrat ce desparte clădirea de uliță, o masă co-

perită cu postav roșu, cu călimărĭ și cu ce trebue pentru scris, se inpunea trecĕtorilor și aduna mulțimea înprejur trîmbițând cu nota eĭ stacojie marele eveniment, realizarea aspirărilor generațiuniĭ de la 1848: Domn strein și dinastie dintr'o casă suverană a Europeĭ. Craioveniĭ— boierĭ, negustorĭ saŭ meseriașĭ,—în parte îmbrăcațĭ âncĕ cu paltoanele de iarnă, iscăleaŭ pe capete, și, flocoșĭ ca niște urșĭ, mormăiaŭ scoțĕndu'șĭ focul pe Domnia pămĕnteană saŭ proorocind fericirĭ viitoare. Maĭ jos de cazin, înapoĭ spre casa luĭ „Barbă-rasă", magazinul de mode al luĭ „Madame Caty Riedl", se încărca pe dinafară pentru luminația ce avea să se facă seara, cu felinare de hărtie și cu candele multicolore: Croitorul Stanghelmann ecspunea la fereastră jiletcĭ „Bismarck", nume ce pe curĕnd, avea să fie scuipat Europeĭ întregĭ de tunurile Krupp, Don-Juaniĭ grădiniĭ liceuluĭ, se opreaŭ dinaintea lor saŭ se depărtaŭ cu aceeaș muzică de ghĭete de „Hula" ce'șĭ păstra caracterul distinctiv cu toată răpăiala mulțimiĭ, ĭar plebiscitul de supt cer liber îșĭ urma cursul supt mitralia de aur a soareluĭ și lua proporțiile unuĭ cyclon de capete înpălăriate ce se mișcaŭ ca pomiĭ supt vijelie. Maĭ ales la cazin, în fața meseĭ cu postav roșu, zgomotul devenea asurzitor: Un boĭer giubeliŭ care nu vrusese sĕ 'șĭ dea iscălitura, bătea în retragere cocoșat supt ploia de lămâĭ și de portocale ce i se asvêrleaŭ, și, adunând pe cele maĭ bune, îșĭ umplea pozunarele cu ele urmărit de hohote generale. Une-orĭ,—și tocmaĭ când Bacanala populară părea gata să'șĭ dea sufletul, — cuvinte repezite ca niște rachĭete se deslipeaŭ din coprinsul frazelor, urcaŭ cu sforăirĭ largĭ, printre carĭ, „Hohenzollern" împreunat cu Sig-Maringen" se repeta lățindu-se, desfunda auzurile și înprumuta rĕsunete de fanfare, dar clasele de jos, peste care vibrările triumfale plouaŭ în silabe desformate, le schimba la rêndul lor, și strănepotul luĭ Frideric, viitorul suveran la Dunărea de jos, se încetățea în orașul Banilor supt numele de „Sic-Marine".

In vremea aceasta, odaia unde se afla ecspus cadavrul sĕrdaruluĭ, reintra în tăcerea și în seninătatea eĭ turburată un moment de reîntoarcerea feteĭ și nepoților luĭ.

Preotul care citise toată dimineața se repezise acasă de maĭ bine de un ceas, iar soarele, intrând pe ferestrele deschise, se revărsa în liniște peste ospĕțul ce înainte de a fi dat pămentuluĭ, înțepenea pe masa pusă în mijloc, cu vêrful ghĭetelor în sus și cu capul între perinĭ, — aluneca cu poleielĭ calde de-a lungul cearceafuluĭ de olandă ale căruĭ albețĭ se făceaŭ diatonice și spăla cu laptele ne-material al lumineĭ, albăstrelile cu ușoare posomorîrĭ dintre cutele ce se prelungeaŭ în lungul saŭ în largul luĭ. Odaia îșĭ pĭerdea din înfățișarea eĭ funebră: Aurul pervazurilor, cu toate că înnegrit de zăbranic, fulgera eliptic înprejurul marilor oglinzĭ Venețiane. Una, reproducea în luminișul eĭ, adâncit âncĕ de tonurĭ generale ce păreaŭ că 'l aburesc, efigia ștearsă, trăsurile deja depărtate ale sĕrdaruluĭ, dar largile buchĭete de trandafirĭ sanguĭnĭ strivițĭ de stampă pe câmpul negru al jețurilor de damască, — asonanțe și vocalizărĭ de roșu-cardinal,— îșĭ rythmaŭ poema moleculară de culorĭ arzĕtoare și vîlvoraŭ între arsenicul verde al frunzelor, crestate la margine, de rugina pămentuluĭ de Siena.

Cu toate aceste, mortul, pe frunte cu o pecetie din ce în ce maĭ enigmatică, înainta supt poarta cea largă a vecĭniciеĭ înconjurat de făcliile ce 'ĭ solemnizaŭ rĕmășițele: De colțul buzelor sale îngustate, se agățaŭ severitățĭ și zîmbete cĭudate de câte orĭ cădea asupra lor splendoarea însuflețitoare a razelor. Spectral saŭ radios, chipul se aureoliza de taină. „Ce s'a făcut cugetarea, ce s'a făcut simțirea, ce s'a făcut viața," eraŭ formulele abstracte ce populaŭ întrebătoare mijlocul ambiant, iar în loc de rĕspunsurĭ, abysul morțiĭ, adâncea cadavrul în ocnele luĭ, căldura pămenteascā îl înbăia în sudorile descompunerilor, microzoarele lumilor nevĕzute îl găureaŭ supt înfigerĭ, lichide se deșertaŭ cu horcănirĭ în cavitățile abdominale, pielea obrazuluĭ se scofâlcea, firele bărbeĭ reapăreaŭ, sângele, roșea cu micĭ pete, bumbacul cu care i se astupaseră nările, și mușchiĭ destinșĭ, îl lungeaŭ...

Dar în salonul din stânga săliĭ, rudele și prieteniĭ mortuluĭ începênd să se adune, canapelele și jețurile monumentale se înpodobeaŭ de cucoane și de demoazele ale

căror malacoave se ridicaŭ necontenit ca și cum le-ar fi amerințat să le dea fustele peste cap. Bărbații, cu ghĭeroace care le treceaŭ de genuchĭ cu două laturĭ de mână se înghiesuiaŭ printre ferestre făcêndu-șĭ vênt cu câte una din acele imense pălăriĭ de Panama ce par destinate sĕ se transmită din tată în fiŭ saŭ cu câte un cilindru de castor netezit cu dosul mâneciĭ. Fratele mortuluĭ, cu guler și cu manișcă neagră, lăcrĕma cuviincios uĭtându-se la ceasornicul de aur de care se asigurase îndată dupe moartea Sĕrdaruluĭ. Și fiind-că ușa se deschidea mereŭ așa că salonul ajungea să nu maĭ încapă lumea, cucoana Catinca, cumnată a luĭ și vĕduvă a rĕposatuluĭ, se hotăra sĕ iasă din odaia de-alăturĭ...

Casa, intra atuncĭ, în haosul de jale zgomotoasă a vremeĭ vechĭ: Ușile se deschideaŭ și se trênteaŭ, tropăirĭ alergaŭ pe coridoare, iar aproape la fie-ce minut, trăsurĭ se opreaŭ la scară și țipete ce se îndeșeaŭ, izbucneaŭ din salonul cel mare întru întêmpinarea nouilor sosițĭ. Câte un „vĕzurățĭ cum mĕ calcă focul cucoane Ștefane saŭ cucoane Iordachĭe,„ — dupe cum era și numele celuĭ care intra, — întovărășea de obiceiŭ, vaietele vĕduveĭ, frângerile eĭ de mâĭnĭ și mocăirile de cap cu cari êșĭ legăna corpul de făcea să troznească jețul din închĭeieturĭ. Mângâierile curgeaŭ: „Din pămênt am ieșit, în pămênt ne ducem.“ — „Toțĭ o sĕ murim?“—“Fie-care la rêndul nostru cucoană Catinco,“ și așa maĭ departe. Prietenele sĕrdăresiĭ, oase înșirate pe suflet, moaște care stropite cu vin și unse cu mir s'ar fi desmucigăit, o înconjuraŭ aplecându-șĭ peste dênsa chipurile stafidite și o scoteaŭ din leșinurĭ cu o grabă domoală.

Boala de care zăcuse mortul era reluată atuncĭ de-a capul: Cine, cine, — vaĭ de ea și de ea, — s'ar fi gândit la una ca asta? Tocmaĭ îșĭ cumpĕrase haine de Paștĭ... Iĭ zisese dênsa, nu e vorba, sĕ se astêmpere, sĕ nu iasă în asea zi, maĭ ales că trăgea un vênt ce fura pe la spate, ênsĕ, care bărbat ascultă de vorbele femeilor, necum de-ale nevestiĭ...

Par'că era sĕ se mute cazinu Măcesculuĭ din loc... De! Bine era acum? Sĕ 'șĭ lase mătușa singură la vreme de

bătrêneţe! Dar fĕtuica luĭ, „vĕtuiu,“ cum îĭ zicea adesea, ce se va face fără el? Dar copilaşiĭ, mitiţeiĭ mameĭ-marĭ! Apoĭ fînu, — cine ’l va strênge dupe câmp c’o sĕ putrezească acolo? Dar rapiţa? Grîu? Porumbu?

Şi batrêna, călugărită supt zăbranice negre, îşĭ vérsa focul: Cine, — cine, avea s’o maĭ îngrijească? Traiseră patru-zecĭ de anĭ înpreună şi nu maĭ întocmeaŭ de cât un suflet. Armăsarĭ, el îĭ cumpĕrase, la balurile luĭ Iancu Bibescu el o dusese în tinereţe, datoriile pe care le făcea pe horboţele la marfagii cu tolba, el i le plătea, casa el o zidise, pe fiĭ-sa el o măritase de ajunsese ministreasă.

Şi boala sĕrdaruluĭ defila: Se întorsese pe supt seară ênsĕ în loc sĕ ’şĭ scoată hainele, sĕ ’şi le chitească şi sĕ le aşeze binişor în sartarul scrinuluĭ, se trêntise în pat îmbrăcat cum se afla. Cucoana Catinca, băgase fireşte de seamă că ce era nu era bine. Dar ce sĕ ’ĭ facĭ? Unde sĕ ’ĭ scoţĭ vorbă cu şir din gură?... Ba că a vĕzut o muiere înfăşurată de sus pênĕ jos într’un cearceaf alb şi că dênsa i s’a luat în urmă din curtea Bisericiĭ Petriboj, ba că dupĕ ce-a ajuns acasă stafia s’a pitit dupe stîlpiĭ porţiĭ

— „Ce-e-e să ’ţĭ spuiŭ cu-u-u-coane Nicule, m-moartea, moartea!“

Preoţiĭ ênsĕ, umpluseră curtea: Eraŭ maĭ mult de treĭzecĭ şi toţĭ în odăjdiĭ cu florĭ de argint şi de aur pe fundurile stacojiĭ ale mătăsăriilor saŭ pe verdele şi pe albastrul catifelelor. Potcapurile negre, coroane împĕrăteştĭ asvârlite astă-zĭ dupe uşă şi înlocuite cu ungurenizmul pălăriilor şnuruite, afirmaŭ şi maĭ mult strălucirea patrafirelor, bogăţia maiestuasă a veĭchieĭ religiunĭ ortodocse. Vlădica, cu o adevĕrată coroană pe cap, se da jos din caretă şi urca scara profilându-se în soare, venerabil ca Dumnezeŭ, supt schinteierea aurărieĭ şi a briliantelor; dricul, cârmea în curte înhămat de şease caĭ cu capetele împănate şi mascate, cu trupurile accoperite de valtrapurĭ negre găitănate cu fir. Ciocliĭ care îĭ ţineaŭ de dârlogĭ, îşĭ duceau la supţioară şlapele de mareşalĭ aĭ morţiĭ şi înaintaŭ cu pasurĭ măsurate; ângeriĭ driculuĭ se incendiaŭ în soare, mormăielĭ alergaŭ între poartă şi grădină lărgindu-se peste curte şi chiar peste o parte a mahalaliĭ,

muzica militară sosea și se grupa în stânga scăriĭ, convoiul se organiza, nu se maĭ aștepta de cât cosciugul cu mortul. Insă căldura zmulgea blesteme în potriva ceasuluĭ; dintre ciocliĭ, câțĭ-va îșĭ ștergeaŭ sudorile, alțiĭ zoreaŭ pe oameniĭ caseĭ strigând în gura mare, pe când, unul,—băiat sprinten,—îșĭ făcea vorbă cu o fată din corul de muzica vocală, care, cu simțurile gâdelate de glume triviale, se deda cu posomorîrea uniformăriĭ luĭ și se erotiza supt măscărĭ în mijlocul zbîrnăiriĭ de muște rĕssculate ce se înpereĭchiaŭ năpustite din zbor una de-asupra celeĭ-l-alte și cădeaŭ trăznite pe câte o ramură de pom saŭ pe ce li se întâmpla în drum. Cu toate aceste, alaiul se rînduia, preoțiĭ, în mâinĭ cu făcliĭ, coprindeaŭ ulița, dricul, de astă-dată cu cosciugul supt oranist se punea în mișcare, leșinurile înpiedicaŭ ecsploziile și curtea ce rămânea în urmă, se cufunda pustie de însuflețire în groapa tăceriĭ.

Țipetele cucoaniĭ Catinchiĭ nu se redeșteptară de cât printre grămădirea plebiscitară a poduluĭ Craioveĭ. Dênsa, cu capul scos pe fereastra caretiĭ, părea că voiește să întovărășească muzica, dar instrumentele de alamă galbenă îĭ acoperea vocea, și, vĕrsând în auzurĭ torentele cadențate ale unuĭ marș funebru ce câte o dată se liniștea prefăcut într'o simfonie de vibrărĭ lungĭ și grave, iar alte orĭ, precipitându-se, recădea sfărâmat în schinteĭ de sunete metalice, pătrundeaŭ singure inimile cu sfâșierile lor de pumnale răsucite în rănĭ. Lumea, dându-se într'o parte, se descoperea cu un respect mĕsurat dupe aurăria alaiuluĭ ce 'ĭ lua vĕzul, dupe numĕrul de trăsurĭ de casă și dupe durerea manifestă a vĕduveĭ și a uneĭ părțĭ de rude ce aveaŭ acuma ca mărturie a nemângâieriĭ lor orașul întreg. Când dricul se opri în răscruciul de pește, muzica tăcu și preoțiĭ îșĭ începură rugăciunile înghiesuițĭ de gloatele dinprejur. Un vênt subțire, largă suflare a încrucișăriĭ de ulițe, apucase fâșiile de zăbranic albastru înnodate la brațele ângerilor cu aripĭ de poleială și le însuflețea cu fîlfâirĭ; ciocliĭ cariĭ duceaŭ capacul cosciuguluĭ îl puseseră jos cu pălăria mortuluĭ de-asupra, și catifeaua luĭ liliachie, mărginită cu ceaprazurĭ și cu ciucurĭ de fir,

părea că 'şĭ maĭ îndulceşte o toană culoarea duioasă supt rĕsfrângerile mângâioase ale soareluĭ; îngânarea rugăciunilor, graiŭ rythmat al celor d'ântêiŭ părinţĭ aĭ bisericeĭ, se făcea ênsĕ, cu totul adâncă şi câştiga pe buzele cucernice ale cleruluĭ, puterĭ convingĕtoare, Dumnezeire ce se schimba în cuvênt pentru a se întrupa în omenire.

Corul de muzică vocală intoná în sfîrşit cântarea luĭ înaltă, vocea preoţilor ecspira şi dricul se repunea în mişcare cu zgomotul roţilor înnăbuşit de sunete limpezĭ ce păreaŭ că ridică pămêntul în sus, că 'l apropie de cer şi că 'l prăvălesc în mijlocul unor regiunĭ stelare printre carĭ, viaţa materială, schimbată în fluid trandafiriŭ, în esenţă vecĭnică, tot într'o vreme cântec seraphic şi lumină orbitoare devine principiul aproape abstract al corporalităţiĭ de odinioară.

Şi pênĕ la biserica „Sfântu Nicolaie-beli-vacă" (*), unde avea a se face slujba, lupta dintre vocile senine ale coruluĭ şi dintre sunetele instrumentale, îşĭ desfăşură poema muzicală ce coprindea în magia eĭ lacrămĭ ne-vărsate âncĕ de ochĭ omeneştĭ. Vĕduva, obosită, îşĭ lăsă capul pe spate şi nu se maĭ deştepta din jumĕtatea eĭ de leşin de cât în curtea bisericiĭ, dinaintea cosciuguluĭ înauntrul căruia, mortul, dispărea supt o surupare de florĭ. Preoţimea care întocmea un semicerc înprejurul luĭ, părea că 'l ia deja în posesiune pentru a'l transmite pămêntuluĭ, clopotele bisericiĭ puse în mişcare de maĭ bine de un sfert de ceas îşĭ alinaŭ prelungirile bălăngănitoare şi pogribania vecĭniceĭ pomenirĭ, se urca pe urmele fumuluĭ de tămâie cădelniţată ce se adâncea în limpezimea albastră a cerului. „Vosglaseniile" înlocuiaŭ „psalmiĭ" şi eraŭ înlocuite de „ecteniĭ", finalele de cuvinte, toarse de dascălĭ, se sfîrşeaŭ în sunete subţirĭ...

„Doamne mi-lu-ieşte".

Şi monotonia înpăciuitoare a slujbeĭ, se ducea printre „tropariĭ", înprumuta aripile de flacărĭ ale credinţiĭ, zbura la Dumnezeŭ pe căĭ tainice, cânta lauda „Tatăluĭ şi a fiuluĭ", amintea nimicnicia zădărniciilor lumeştĭ, se ruga

(*) Nume ezact al uneĭ bisericĭ din Craiova.

pentru iertarea greșelilor mortuluĭ, pentru cele „cu voie și pentru cele fără voie“, pentru cele „întru neființă“ și *pentru cele „întru neștiință“* trecându-i-le iubitorul de *oamenĭ pe toate și așezându'l ca un bun în curțile sale...*

„*Doamne mi-lu-iește*“.

„Că adevĕrat deșertăciune sunt toate și viața aceasta „este umbră și vis, că în deșert se turbură tot pamân-„teanul căcĭ (1) precum a zis scriptura: Când dobândim „lumea atuncĭ în groapă ne sălășluim unde înpreună sunt „împĕrațiĭ și sĕraciĭ.“

Dar fata mortuluĭ, doamnă de lumea nouă ce nu'șĭ da durerea în stambă și ce plânsese până atuncĭ cu lacrĕmĭ tăcute, sfășie aerul cu o izbucnire și rudele ce se grăbeaŭ împrejurul eĭ, o sprijineaŭ fără să cuteze sĕ turbure taina Dumnezeiască cu mângâierile lor...

„Slavă ție Doamne, slavă ție.“

Și slujba, redeștepta pe momente, tărăgănirea jalnică a clopotelor, porumbieiĭ bisericiĭ, goniți de furtuna sunetuluĭ ocoleaŭ turnurile lărgindu-șĭ spiralele urcătoare, făcliile ce începeaŭ să fumege posomoraŭ glasul preoților, și pogribania lua un caracter de pripă: Vlădica, sprijinit de duoĭ diaconĭ, se apleca peste coșciug, miruia mortul, îĭ închina pĭeptul cu un larg semn de cruce...

„Slavă ție Doamne, slavă ție.“

„Că tu singur eștĭ fără moarte, cel care aĭ făcut și aĭ „zidit pre om, iar pămênteniĭ, din pămênt suntem și în „pămênt vom merge precum aŭ poruncit cel care ne-aŭ „zidit și aŭ zis: Că pămênt eștĭ și în pămênt veĭ mer-„ge, făcênd tânguirea cea de-asupra gropiĭ cântare.[1])

„Aliluia“

Ênsĕ sărăcimea, împingêndu-se printre asistenți, se vîra cu obrăznicia neaveriĭ pênĕ la coșurile cu lumînărĭ. Testemelele cu florĭ roșiĭ, se zmulgeaŭ, fratele mortuluĭ, silit

(1) Căcĭ lipsește din tecstul pogribanieĭ.

[1]) Tecstul eczact este următorul:

„Că tu *ênsu-țĭ* eștĭ fără *de* moarte *cela-ce* aĭ făcut și aĭ zidit pre om, iar pămênte-„niĭ din pămênt suntem *zidițĭ* și în pămênt vom merge precum aŭ poruncit *cela-ce* „ne-aŭ zidit și aŭ zis: Că pămênt eștĭ și în pămênt veĭ merge, *unde mergem* „*toțĭ pămênteniĭ*, făcênd tânguirea cea de asupra gropiĭ cântare.“

de mulțime, se da la o parte și deslega la gură sacul cu sfănțuiți, cu firfirici de douĕ-zecĭ și douĕ și de treĭ-spre-zece... Inpărțeala nedreaptă se începea: Sĕracilor îmbrăcațĭmaĭ bine li se punea în mână maĭ mult, celor goĭ, măĭpuțin, vĕduvele, se alegeaŭ abia cu câte-o lumînare, tele eĭcele, plecaŭ cu câte treĭ testemele, orfaniĭ, îșĭ stricaŭ gura de geaba, că scris este la carte, că celuĭ care are să i se maĭ dea, iar celuĭ care n'are să i se maĭ ia...

. . . . . „Domnuluĭ să ne rugă-ăăm."

Și rugăciunile, silabe înbrâncite unele într'altele, acopereaŭ ast-fel nedreptățirile, și repezindu-șĭ scadroanele către asaltul ceruluĭ, grăbeaŭ sosirea momentuluĭ de supremă criză religioasă, când, pe urmele cântărilor încetate, vocea limpede a unuĭ singur preot, rĕsună în inimĭ cu melancolia unuĭ solo de flaut:

„Veniți, veniți fraților la groapă să vedem țĕrrêna din „care ne-am zidit. Unde mergem acum? Și ce ne-am fă-„cut? Cine este sĕracul saŭ bogatul? Cine este stăpânul? „Saŭ cine este slobodul? Aŭ nu sunt toți cenușă? Fru-„musețea chipuluĭ aŭ putrezit și toată floarea tinereților o „aŭ veștejit moartea."[1])

Ingenuchiată pe pămêntul gol, vĕduva mortuluĭ se lovea cu capul de coșciug și coprinsă de astă-dată de o dejnădăjde reală își înfigea unghiile în țĕrrînă.... „Nu, nu,"— și maĭ cerea rĕgaz de o clipă... Ișĭ amintea viața eĭ întreagă, îl revedea printre perdeaua lacrĕmilor, tênĕr, frumos... Nopțile albastre în frunte cu Constandinatul luneĭ se recoboraŭ peste dênsa... Reurca în trecut, vĕduvă la 15 anĭ de ântêiul eĭ bărbat și remăritată la 17.... Reînbrăca maloteaua de catifea cusută cu fir pe care i-o dăruise unchiul eĭ, Banul Geană... Calomfir, o ducea ast-fel la cununie.... Biserica se umplea de lume, "Isaia dănțuiește" era cântat, masa ocolită. Nu... Nu..." Și se azvêrlea peste cadavru, iĭ acoperea chipul cu sărutărĭ, iĭ netezea pĕrul, îl coprindea între brațe.... ar fi vrut să'l răpească de acolo și să fugă cu el... departe,—departe,—unde, nu știa nicĭ ea, dar se vedea ducêndu-se, alergând în soare-apune....

[1]] „Venițĭ" nu se află în tecst de cât o dată.

Un colț de pădure îĭ apărea... Braziĭ o înconjuraŭ, se urcaŭ acuma pênĕ la cer, negura se îndeșea, nu maĭ vedea nimic, nu maĭ auzea nimic, nu maĭ simțea nimic, și cu toate acestea, era fericită, bătăile inimeĭ i se linișteaŭ, têmplele nu'ĭ maĭ zvîcneaŭ, o rĕcoare o înbrățișa fără veste, — vêntul batistelor ce se mișcaŭ de-asupra eĭ, iar fiica sa, înpreună cu câte-va rude, izbuteaŭ s'o ridice de jos, s'o ducă pênĕ la trăsură.......

. . . .

„Că ochiĭ aŭ apus, picioarele s'aŭ legat, măinile aŭ în„cetat, și auzul cu dênsele, limba cu tăcere s'aŭ îngrădit „și gropiĭ se dă că adevĕrat deșertăciune sunt toate."

Și vecĭnica pomenire sigilă slujba, risipi alaiul, iar coșciugul, pus într'o căruță spre a fi dus la țară, apucă urmat de patru saŭ cincĭ trăsurĭ spre bariera Șimniculuĭ, pe supt care, toată această dramă banală dispăru în fuga cailor ne maĭ lăsând peste puțin nicĭ-o altă urmă de cât un nor de praf alburiŭ.

Al. Macedonski.
